

**مواد مخدر:
بحران اجتماعی
تهدید علیه امنیت ملی**

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

مواد مخدر: بحران اجتماعی و تهدید علیه امنیت ملی

دکتر علی هاشمی

ریاست جمهوری
ستاد مبارزه با مواد مخدر
مرکز مطالعات، تحقیقات و آموزش

ریاست جمهوری
ستاد مبارزه با مواد مخدر

مواد مخدر: بحران اجتماعی , تهدید علیه امنیت ملی
• نویسنده : دکتر علی هاشمی • تهیه و تنظیم: مرکز مطالعات ,
تحقیقات و آموزش ستاد مبارزه با مواد مخدر • مدیر هنری و طرح
جلد: گروه هنری نگار • صفحه آرایسی و حروفنگاری: نگین
• ناشر: دبیرخانه ستاد مبارزه با مواد مخدر • شمارگان: ۲۰۰۰ جلد •
نوبت چاپ: اول , آذرماه ۱۳۸۲

همه حقوق برای ناشر محفوظ است.

فهرست

۷	تبیین وضع موجود: آسیب ها و تهدیدات
۹	الف: برآورد تشریحی
۹	۱- جایگاه و اهمیت مواد مخدر در جهان
۹	۲- جهانی شدن و تحولات جهانی
۱۰	۳- تولید مواد مخدر در افغانستان و تأثیرات آن بر کشور
۱۱	۴- مواد مخدر، تهدید جدی علیه امنیت ملی
۱۲	۵- بحران اجتماعی
۱۲	۶- تغییر تدریجی الگوی مصرف از مواد طبیعی به مواد صنعتی و شیمیایی (خطر جدی)
۱۲	۷- افزایش مشکلات و مسایل روزافزون
۱۳	۸- درک پدیده مواد مخدر در متن ساختار اجتماعی و شرایط حاکم بر آن
۱۴	۹- متغیرهای اثر گذار در افزایش آسیب ها
۱۴	۱۰- شاخص های اصلی پدیده اعتیاد و قاچاق مواد مخدر
۱۶	ب: بحران مواد مخدر و اعتیاد به روایت آمار
۱۷	چه باید کرد (راهکارها و اقدامات نظری و عملی)
۱۹	الف : ضرورت تعریف ملی از قاچاق مواد مخدر و اعتیاد
۲۱	ب : سیاست ها و راهبردها (رویکرد نظری)
۲۱	۱- تدوین برنامه ملی و جامع کنترل و مقابله با مواد مخدر و اعتیاد
۲۱	۲- نقد و ارزیابی دو دهه مبارزه
۲۲	۳- مبارزه با مواد مخدر ، یک ستیز بلند مدت و دایمی است.
۲۲	۴- همکاری مشترک دولت ها یک راهبرد اساسی
۲۲	۵- توجه به نقش سازمان های غیر دولتی (NGO.S) و مشارکت های مردمی
۲۲	۶- تقدم رویکرد نرم افزاری به سخت افزاری
۲۲	۷- توجه جدی به علل و دلایل اعتیاد و قاچاق

۲۳	۸- توجه جدی به استراتژی کاهش تقاضا و پیشگیری
۲۳	۹- سرمایه گذاری جدی در مقابله با تولید و ورود مواد مخدر
۲۳	۱۰- ساماندهی و توانمند سازی تحقیقات ، مطالعات و آموزش حوزه مواد مخدر و اعتیاد
۲۳	۱۱- توجه به متغیرهای موثر دیگر از جمله:
۲۴	ج: ساختار اجرایی و قانونی (رویکرد عملی)
۲۴	۱- ساماندهی و ارتقای نقش و کارکرد ستادی
۲۴	۲- اصلاح ، تدوین و تصویب قوانین مناسب مقابله با مواد مخدر
۲۴	۳- راه اندازی سیستم بازرسی و ارزشیابی عملکردها و فعالیت ها
۲۴	۴- ایجاد پایگاه داده ها و بانک اطلاعات جامع مواد مخدر و اعتیاد
۲۵	۵- توجه به امر آموزش
۲۵	۶- فعال سازی شورای هماهنگی مبارزه با مواد مخدر در استان ها
۲۵	۷- ارتقای کمی و کیفی ساختار دستگاه های عضو ستاد

تبیین وضع موجود: آسیب ها و تهدیدات

تبیین وضع موجود: آسیب ها و تهدیدات

الف: برآورد تشریحی

۱- جایگاه و اهمیت مواد مخدر در جهان:

پدیده سوء مصرف و قاچاق مواد مخدر متاثر از توسعه تکنولوژی های ارتباطی و رایانه ای ، باندهای مافیایی و دست های پنهان، امروزه از چنان پیچیدگی هایی برخوردار شده که سازمان ملل متحد آن را از جمله جرایم سازمان یافته تلقی و اقدام به صدور کنوانسیون ها و پروتکل های مختلف برای مقابله با آن (کنوانسیون های ۱۹۷۱، ۱۹۶۱، پروتکل اصلاحی ۱۹۷۲ و کنوانسیون ۱۹۸۸) نموده است. حجم گسترده تجارت و چرخش مالی (۱۵۰۰ میلیارد دلار در سال) مرتبط با قاچاق مواد مخدر در سطح جهان و نقش مافیای منطقه ای و جهانی با پشتوانه سرویس های اطلاعاتی و کشورها این موضوع را بسیار قابل تامل کرده است.

از نظر مجامع بین المللی، قاچاق مواد مخدر و داروهای روان گردان (شیمیایی) در کنار سه بحران دیگر (هسته ای ، جمعیتی و محیط زیست) که بشریت را در قرن حاضر تهدید می کند ، قرار دارد. از طرف دیگر سرمایه در گردش این فعالیت در جهان از نظر تجاری ، آن را در رتبه بعد از نفت ، تورسم و سلاح قرار داده است.

۲- جهانی شدن و تحولات جهانی:

نقش تحولات جهانی و تغییراتی که در نتیجه فرآیند جهانی سازی به وقوع می پیوندد، نقش اجتناب ناپذیری است. ارتباطات ضمن اینکه به شدت تسهیل شده است ، از نظر حجم و تراکم نیز گسترش روز افزونی دارد. الگوپذیری و هنجاریابی از جمله مهم ترین محصولات فرآیند جهانی شدن است. که اگر با نگاه واقع بینانه به آن نظر

بیفکنیم تاثیر گذاری های آن نامعین و غیر قابل پیش بینی است. مرزهای ملی در نتیجه نوع تعاملات پیش آمده به شدت متزلزل شده است. کشور ما نیز از تأثیرات این فرآیند دور نمانده است و هر روز شاخص های جدیدی که حکایت از اثر بخشی این روند دارد در عرصه های متعدد قابل مشاهده است. کشور ما دوران به شدت متحولی را سپری می کند و تقریباً تمام شقوق زندگی اجتماعی متأثر از این تحولات شده است. شاید به توان برخی از این تحولات را از مختصات دوران گذر تلقی کرد که تقریباً در تمام جوامع، نتایج مشابهی را در پی دارد.

از مهم ترین مقتضیات شرایط کنونی کشور، درک واقع بینانه و حقیقی از جامعه، تحولات، فرصت ها، ظرفیت ها، تهدیدات، آسیب ها و نگرانی هایی است که در شرایط کنونی با آن مواجهیم. تنها با درک واقع بینانه از شرایط است که می توان با تدبیر و تمهید به حل مشکلات جامعه همت گماشت و از فرصت ها در جهت تعمیق روند توسعه کشور و تامین امنیت ملی بهره برداری کرد. نمونه بارز این آسیب ها شرایطی است که در کشور در زمینه اعتیاد و قاچاق مواد مخدر وجود دارد.

۳- تولید مواد مخدر در افغانستان و تأثیرات آن بر کشور:

بنابر اسناد و مدارک موجود، نقش تولید و قاچاق مواد مخدر در افغانستان در تامین نیازهای مادی گروه های مافیایی و حتی برخی از جریانات افراطی نامحسوس در صحنه داخلی و خارجی افغانستان روشن و قابل رویت است. برهمن اساس در سال های ۱۹۹۷ و ۱۹۹۸ در اوج حاکمیت طالبان، میزان تولید از سقف ۲۱۰۰ تن به رقمی در حدود ۴۸۰۰ تن رسید که در نوع خود کم نظیر بوده است. به گفته نماینده عالی سازمان ملل در افغانستان، با توجه به افزایش تولید تریاک در افغانستان، ده سال وقت نیاز است، تا صنایع تولید

این ماده مخدر در این کشور تخریب گردد. بر اساس نمودارهای منتشر شده از سوی سازمان ملل، تولید کل تریاک افغانستان در سال ۲۰۰۲ به ۳۴۰۰ تن بالغ می‌گردد. در آمد ناشی از تولید مواد مخدر افغانستان (تریاک و مشتقات آن) ۲۵ میلیارد دلار اعلام گردیده است. در صورتی که کشاورزان افغانستان تنها ۱۸۰ میلیون دلار در قبال کشت خشخاش در سال ۱۹۹۹ به دست آورده‌اند.

پس از حوادث ۱۱ سپتامبر و سقوط طالبان و ایجاد خلاء قدرت در افغانستان به یکباره کشت خشخاش و تولید مواد مخدر در آن کشور شتاب فزاینده‌ای به خود گرفت. این افزایش متاثر از تحرک سریع باندهای مافیایی، وضعیت نابسامان اقتصادی و فقدان حاکمیت امنیتی در افغانستان است.

۴- مواد مخدر، تهدید جدی علیه امنیت ملی:

حجم انبوه تولید و پیش‌بینی برداشت تقریبی ۳۵۰۰ تا ۴۸۰۰ تن تریاک در سال ۱۳۸۲ در افغانستان موجب بروز معضلات عدیده امنیتی و اجتماعی برای کشور ما خواهد شد. از جمله این مشکلات می‌توان به نکات زیر توجه کرد:

- **عدم تاثیر سیاست‌های جاری سازمان ملل در راستای جلوگیری از کشت و تولید (طرح کشت جایگزین در وضعیت بسیار خوش‌بینانه تا ۱۰ سال آینده اثرات جدی در کاهش و به حداقل رساندن تولید تریاک در افغانستان نخواهد داشت)؛**

- **عدم حاکمیت کامل دولت آقای کرزی در کلیه مناطق افغانستان جهت جلوگیری از کشت و تولید. علیرغم اعلام منع کشت از سوی دولت در ۲ مرحله به سبب فقدان نیروی پلیس منسجم ملی برای کنترل و مقابله و همچنین فقر شدید اقتصادی مردم؛ کشت مواد مخدر همچنان ادامه دارد.**

۵- بحران اجتماعی

اگر بحران و مساله اجتماعی را شرایط ذهنی و عینی کوتاه مدت و بلند مدت که در حیات اجتماعی پدید آید و شمار قابل توجهی از انسان ها را در بر می گیرد، تعریف کنیم. مواد مخدر و اعتیاد دیگر یک آسیب اجتماعی نیست، بلکه یک بحران اجتماعی است. چرا که تلقی ۹۰٪ (طبق نظرسنجی از مردم شهر تهران) مردم آن است که این پدیده حیات و امنیت اجتماعی را تهدید می کند. وجود ۲/۰۰۰/۰۰۰ معتاد و ۲/۵۰۰/۰۰۰ دستگیری در دو دهه گذشته موید همین تلقی است (به قسمت آمار توجه شود).

۶- تغییر تدریجی الگوی مصرف از مواد طبیعی به مواد صنعتی و

شیمیایی

مهم ترین تهدیدی که اقدامات کشور را با مخاطره های جدید روبرو خواهد ساخت، تغییر تدریجی الگوی مصرف مواد مخدر از طبیعی به شیمیایی است. هم اکنون قراین و شواهد متعددی از انگیزه های سودجویان که پشتوانه مردمی انقلاب اسلامی و نیروهای جوان کشور را هدف قرار داده اند و نشانه های بروز « تغییر الگوی مصرف مواد» تلقی می شوند ، به چشم می خورد و اگر استراتژی کار آمد و تصمیمات جامع و کاملی در این خصوص اتخاذ نشود، این رخداد ناگوار دور از انتظار نخواهد بود.

۷- افزایش مشکلات و مسایل روزافزون

بیش از ۹۲ سال از تصویب اولین قانون مبارزه با مواد مخدر ، تحت عنوان قانون تحدید تریاک در سال ۱۲۸۹ خورشیدی می گذرد. طی این مدت قریب ۵۵ قانون و نظام نامه در این رابطه به تصویب رسیده و در مراحل اجرایی آنها اقدامات گوناگونی صورت گرفته است. پس از انقلاب شکوهمند اسلامی مردم ایران به استناد قوانین موضوعه، فعالیت های ارزنده ای به انجام رسیده که دستاوردهای به

دست آمده از بعد بین المللی مورد تایید مجامع جهانی قرار گرفته و جمهوری اسلامی ایران به عنوان پیشتاز مبارزه در جهان از حیث میزان کشفیات و دستگیری مجرمان معرفی شده است. از سوی دیگر علیرغم دستاوردهای حاشیه مرزی که به قیمت رشادت های بی نظیر دست اندرکاران و شهادت بیش از ۳۳۰۰ نفر از رزمندگان و ده هزار جانباز این عرصه به دست آمده ، در داخل کشور با معضلات پیچیده ای روبرو شده ایم. که سرفصل مهم ترین آنها موارد زیر است:

- استمرار سوء مصرف و جوان گزینی اعتیاد
- افزایش نرخ شیوع، بخصوص بین دختران و پسران جوان
- افزایش بیماری های مسری ناشی از نحوه سوء مصرف مواد نظیر ایدز ، هپاتیت ، سل و ...
- آمیختگی پدیده اعتیاد با انواع بزه کاری های اجتماعی ، نظیر سرقت ، باجگیری ، خشونت های اجتماعی و خانوادگی و قتل
- پیوند بین قاچاق و مسایل سیاسی و ضد امنیتی

۸- درک پدیده مواد مخدر در متن ساختار اجتماعی و شرایط حاکم بر آن

باید پدیده مواد مخدر را در متن ساختار اجتماعی و شرایط حاکم بر آن مورد ملاحظه قرار دهیم . به تعبیر دقیق تر پدیده اعتیاد و مواد مخدر را نمی توان تنها و به عنوان یک پدیده منفک و مجرد مورد بررسی و مطالعه قرارداد . این پدیده نیز مثل تمام پدیده ها، علت هایی دارد، علل این پدیده تنها با خود پدیده و با توجه به فرد معتاد و قاچاقچی قابل تبیین نیست . بنابراین تجدید نظر و بازبینی ثانویه و توجه به علت ها از ضروریات اجتناب ناپذیر است. به لحاظ علمی ارتباط معناداری بین آسیب ها و نقایص و نارسایی های اجتماعی دیگر وجود دارد و بدون یافتن ارتباط علی (به صورت علمی

و **تئوریک**)، نمی توان درک واقع بینانه ای از این پدیده پیدا کرد. بدون این ادراک و فهم نیز نمی توان به مقابله با آن برخاست و یا آن را مهندسی و کنترل کرد.

۹- متغیرهای اثر گذار در افزایش آسیب ها

متأسفانه شرایط جغرافیایی و اقلیمی کشور ما به گونه ای است که متأثر از شرایط محیطی هستیم و قسمت اعظمی از مواد مخدر جهان در همسایگی ما تولید و توزیع می گردد. اگر این متغیر را از مهم ترین متغیرهای موثر در تبیین شرایط کنونی خودمان از پدیده اعتیاد بدانیم، متغیرهای دیگری آن را تکمیل کرده اند. شرایط اقتصادی، (بیکاری یکی از شاخص های مهم آن است)، جوانی جمعیت، ضعف نهادها و سازمان های اجتماعی، اقتصادی و سیاسی در پاسخگویی مناسب به مطالبات، نابسامانی های موجود در نظام بروکراتیک کشور و شاید ده ها عامل دیگر، روند رو به رشد آسیب ها به ویژه آسیب های اجتماعی را در کشور ما تسهیل کرده اند. متأسفانه نسل جوان که علی القاعده منشا نشاط، پویایی، سرزندگی، ابداع و نوآوری و سرشار از انرژی و آرمان خواهی است در معرض بیشترین آسیب ها قرار گرفته است.

۱۰- شاخص های اصلی پدیده اعتیاد و قاچاق مواد مخدر

اگر مروری اجمالی به روند آماری و شاخص های اصلی پدیده اعتیاد و قاچاق مواد مخدر در دو دهه گذشته داشته باشیم، نرخ رشد در عرصه هایی نظیر جرایم، زندانیان، معتادین، اقدامات قهرآمیز، درگیری های مسلحانه، کشفیات مواد مخدر، شهدا و جانبازان و موارد دیگر آسیب ها و تهدیدات مرتبط، کاملاً نگران کننده است. علیرغم همه تلاش ها، مجاهدات و مشارکت ها باید بدون هیچ اغمازی، کاستی های جدی در عرصه مبارزه را بپذیریم، باید پذیرفت که شرایط ما شرایط مساعدی نیست و باید به طور جدی با بازشناسی و

ارزیابی همه جانبه این پدیده به بازبینی و تجدید نظر در سیاست های گذشته پردازیم.

ب: بحران مواد مخدر و اعتیاد به روایت آمار

ر	موضوع	زمان	میزان	واحد	ملاحظات
۱	کشفیات انواع مواد مخدر	۱۳۵۸-۸۱	۲/۲۲۲/۳۸۰	کیلوگرم	هرئین ۴۹/۵ تن مرفین ۱۸۰ تن تریاک ۱۶۵۵ تن حشیش ۲۷۷ تن تن و سایر مواد تن ۶۱
۲	تعداد معتادان کشور	۱۳۸۱	۲/۰۰۰/۰۰۰	نفر	با معتادین تقنینی معتاد ۰/۶۲
۳	دستگیرشدگان مواد مخدري	۱۳۵۸-۸۱	۲/۵۱۵/۵۴۳	نفر	قاجاقچی ۰/۳۷ اتباع بیگانه ۱٪
۴	پرونده های وارده مواد مخدري به دادگلهای انقلاب	۱۳۷۶-۸۰	۱/۳۰۵/۳۲۳	نفر	—
۵	شهادت مبارزه با مواد مخدر	از ابتدا تا کنون	۳/۲۵۵	نفر	دو دهه گذشته
۶	جانبازان مبارزه با مواد مخدر	از ابتدا تا کنون	۱۰/۰۰۰	نفر	دو دهه گذشته
۷	معتادین معرفی شده به مراکز بازپروری	۱۳۶۲-۸۱	۲۵۶/۵۲۰	نفر	—
۸	معتادین معرفی شده به مراکز خود معرف	۱۳۷۶-۸۱	۱۷۶/۰۰۰	نفر	—
۹	متوفیات ناشی از سوء مصرف مواد مخدر	۱۳۷۳-۸۱	۹/۱۶۷	نفر	—
۱۰	رویدادهای ضد امنیتی و ناامنی در شرق کشور	۱۳۷۵-۱۳۸۱	۲۰ هزار	مورد رویداد	درگیری گروگانگیری و ...
۱۱	میانگین مصرف مواد مخدر	در یک سال	حدود ۱۰۰۰ تا ۱۱۰۰	تن	فقط ۱۵٪ آن کشف می شود.
۱۲	هزینه سخت افزاری برای حفظ مرزها جهت مصون بودن از ورود مواد و ترانزیت آن	دو دهه	۲۰۰ میلیارد	تومان	—

چه باید کرد (راهکارها و اقدامات
نظری و عملی)

چه باید کرد (راهکارها و اقدامات نظری و عملی)

الف : ضرورت تعریف ملی از قاچاق مواد مخدر و اعتیاد

از جمله موضوعاتی که در حال حاضر از اهمیت به سزایی در پژوهش های علمی (از کلان ترین سطح تا خردترین آن) در حوزه امور اجتماعی برخوردار است ، موضوع مواد اعتیاد آور است. مواد اعتیاد آور، امروزه شاید یکی از نادرترین موضوعات به لحاظ گستره ، دامنه و تنوع در حوزه سیاست گذاری (در دو بعد نظری و عملی) به شمار می رود.

مطالعات مربوط به مواد اعتیاد آور، امروزه نه تنها خلاصه به آسیب های فردی و اجتماعی نمی شود ، بلکه موضوعاتی چون استقلال ، تمامیت ارضی ، کارآمدی نظام سیاسی و اداری ، امنیت ملی و جایگاه منطقه ای و بین المللی را به طور جدی تحت تاثیر قرار داده است. بنابراین درک و شناخت و نهایتاً آرایه « تعریف ملی » از این پدیده ، وظیفه ای ملی و ضرورتی اجتناب ناپذیر است.

نیل به این مهم ، مستلزم دقت و توجه به این نکته می باشد که موضوع مواد اعتیاد آور ، موضوعی چند بعدی است که به اقتضای مقتضیات زمان و مکان، تعاریف متفاوتی به خود می گیرد. تعریف ملی می بایست متکی بر ضرورتها ، ویژگیها و شاخص های ملی بوده و اعتبار خود را از پیوندهای منطقی و اصولی با این مقدمات گرفته

باشد. خلاصه تعریف ملی نه می تواند مفروض انگاشته شود و نه می تواند وام گرفته از متن های دیگر باشد . بر اساس نکات فوق، می توان نتیجه گرفت که نقطه آغاز یک سیاست موفق ملی در خصوص پدیده مواد مخدر ارایه یک «تعریف ملی» است. تعیین اهداف ، تمهید و تدبیر استراتژی ها و ارایه روش و راهکارهای اصولی مقابله با پدیده مواد مخدر مستلزم یک تعریف بومی و ملی می باشند. رویکرد مناسب و معمول جهت ارایه تعریف ملی، رویکردی فراگیر و همه سونگر و مبتنی بر منطق « تعیین چند جانبه » و لحاظ سطوح مختلف و گوناگون درگیر می باشد. امروزه فقدان چنین تعریفی کاملا آشکار است. شاید به توان تمامی گسست ها و رفتارهای متناقض اجزای نظام سیاسی کشورها را ناشی از این ضعف دانست. بدین دلیل است که استراتژی ها و تاکتیک های متخذه ملی برای مدیریت و کنترل این موضوع قادر به تاثیرگذاری بر فرآیندهای موجود اجتماعی و ملی نبوده و ما شاهد نوعی افسارگسیختگی در این حوزه هستیم. برخوردهای واکنشی و منفعلانه موجود بر اساس تعاریف غیر ملی حاصل عقب افتادگی ذهنی و سازمانی کشور در فهم و پرداختن به این موضوع است. ادامه این مسیر منفعلانه نه تنها روزمره گی را بر کشور و دستگاه های فعلی، مستولی خواهد ساخت ، بلکه همیشه گزینه پذیرش واقعیت های خارج از کنترل تصمیم گیرندگان ملی را امری اجتناب ناپذیر می سازد. طبیعی است یک بدنه ضعیف ملی در برخورد با یک پدیده بغرنج ، پیچیده و خطرناک مثل مواد اعتیاد آور چاره ای جز تسلیم نخواهد داشت. و این در عمل یعنی از هم پاشیدگی ملی و اجتماعی. شاید با تسامح به توان ادعا نمود که در میان مدت عدم موفقیت پرداختن به پدیده مواد مخدر، یعنی اجازه بروز و شکل گیری یک

جریان موازی بوروکراس (اقتصادی - سیاسی) در کشور و سلب عقلانیت واحد بوروکراتیک ملی باشد.

ب : سیاست ها و راهبردها (رویکرد نظری)

۱- تدوین برنامه ملی و جامع کنترل و مقابله با مواد مخدر و اعتیاد برای مبارزه با مواد مخدر باید یک عزم ملی و یک جنبش عمومی به وجود آورد و این مهم صورت نمی گیرد، مگر با تدوین برنامه ای جامع و کامل. در برنامه ریزی ملی و استراتژیک ، باید به مواد مخدر به عنوان بحران اجتماعی و تهدید سازمان یافته علیه امنیت ملی نگریسته شود و به تغییر الگوی مصرف مواد و قاچاق داروهای شیمیایی و صنعتی (روان گردان) نیز توجه جدی گردد. از طرف دیگر پدیده مواد مخدر پدیده ای چند بعدی است ، پس برای مقابله با آن راهی جز تعیین اهداف و برنامه ریزی جامع در کلیه ابعاد فردی ، اجتماعی ، سیاسی ، اقتصادی و فرهنگی نیست.

۲- نقد و ارزیابی دو دهه مبارزه

پیامدها و تجارب نشان داد، پارادایم (سرمشق ، الگو و مدل) صرف نظامی و انتظامی چندان موفق نیست و باید علاوه بر ضرورت بازبینی و ارزیابی عملی و واقع بینانه راهبردها ، سیاست ها و عملکردها در دوده گذشته ، به پارادایم فرهنگی و اجتماعی نیز توجه کنیم و به سیاست های پیشگیری ، کاهش ورود و توزیع و درمان نیز توجه بیشتری نماییم.

۳- مبارزه با مواد مخدر ، یک ستیز بلند مدت و دایمی است.

باید از اقدامات کوتاه مدت و شتاب زده و مقطعی پرهیز کرد و نباید انتظار حل کوتاه مدت و غیر واقعی داشته باشیم.

۴- همکاری مشترک دولتها یک راهبرد اساسی

قاچاق مواد مخدر ، امروزه جزو جرایم سازمان یافته بین المللی محسوب می شود. لذا مقابله با آن چاره ای جز اتخاذ راه حل مشترک و توافق در سطوح ملی، منطقه ای و بین المللی ندارد. لذا همکاری مشترک دولت ها می تواند یک راهبرد اساسی باشد.

۵- توجه به نقش سازمان های غیر دولتی (NGOs) و مشارکت های مردمی

سازمان های غیردولتی و مشارکت های مردمی، امروزه کارکرد و نقش مهمی در پیشگیری و کاهش تقاضا در جهان دارند. اساسا بدون توجه به جایگاه این سازمان ها، نمی توان همه مشکلات را حل کرد. باید تلاش و پشتیبانی عملی مضاعفی برای استفاده از پتانسیل های مردمی صورت گیرد و از این ظرفیت به نحو مطلوبی استفاده شود. مردم رکن اصلی و اساسی و حلقه اصلی حفظ امنیت ملی هستند ، لذا باید این فرمایش حضرت امام (ره) که « مبارزه با مواد مخدر بر همگان واجب است » ، کاربردی عملی و عینی پیدا کند.

۶- تقدم رویکرد نرم افزاری به سخت افزاری

تغییر در رویکرد صرف قهر آمیز و مقابله سخت افزاری با این پدیده و تقدم بخشیدن به مقابله نرم افزاری در عین سامان دادن، کارآمد کردن و نظام مند کردن مقابله سخت افزاری.

۷- توجه جدی به علل و دلایل اعتیاد و قاچاق

ضرورت توجه و ترجیح مقابله با علتها به جای پرداختن و مقابله یک بعدی با معلول ها.

۸- توجه جدی به استراتژی کاهش تقاضا و پیشگیری

ضروری است در جهت ایجاد هماهنگی، تعامل و همگرایی، توجه جدی تری به استراتژی کاهش تقاضا و پیشگیری صورت بگیرد.

۹- سرمایه گذاری جدی در مقابله با تولید و ورود مواد مخدر (عمدتاً افغانستان)

با توجه به اینکه بیشترین کشت و تولید مواد مخدر در افغانستان صورت می گیرد، باید درصدد گشت جایگزین بود و برای سرمایه گذاری، برنامه ریزی داشت.

۱۰- ساماندهی و توانمند سازی تحقیقات، مطالعات و آموزش حوزه مواد مخدر و اعتیاد

در جهان جدید بسیاری از راهبردها، برنامه ها و فعالیت ها مسبوق به انجام مطالعات، تحقیقات و آموزش علمی و آکادمیک است. بی توجهی به این امر بسیاری از فعالیت ها را بر اساس خطا و آزمون راهبری می کند و نتیجه آن می شود که در حال حاضر می بینیم.

۱۱- توجه به متغیرهای موثر دیگر از جمله :

- ✓ مشارکت دستگاه های جدید
- ✓ توانمندی سازی نیروهای اجتماعی از جمله دانشجویان، زنان، روزنامه نگاران، جوانان و ...
- ✓ توانمندسازی پایگاه ها و مراکز اجتماعی - فرهنگی شهری
- ✓ فضا سازی برای افکار عمومی
- ✓ استفاده از تکنولوژی و شاهراه های ارتباطی
- ✓ جذب نیروی متخصص دانشگاهی و پژوهشگر
- ✓ آموزش دست اندرکاران
- ✓ رفع مشکلات ساختاری و توانمندسازی ستاد
- ✓ توسعه مراکز درمانی و پیشگیری
- ✓ محرومیت زدایی در مناطق مرزی کشور

- ✓ اطلاع رسانی مناسب با هدف ایجاد امید و انگیزه در جامعه
- ✓ کنترل ترانزیت بر مبنای کنوانسیون های بین المللی
- ✓ توجه به شرایط قومی و فرهنگی مناطق مختلف کشور
- ✓ طبقه بندی معتادان.
- ✓

ج: ساختار اجرایی و قانونی (رویکرد عملی)

۱- ساماندهی و ارتقای نقش و کارکرد ستاد

ساختار ستادی باید به شکل فعال و قدرتمند به سیاست گذاری ، هماهنگی ، نظارت و کنترل برنامه ها بپردازد و این امکان ندارد، مگر اینکه ساختار ستاد بازسازی و توانمند گردد و تعامل ستاد با دستگاه ها ، استان ها و اعضای آن در حد مطلوبی باشد.

۲- اصلاح ، تدوین و تصویب قوانین مناسب مقابله با مواد مخدر

با توجه به روند پرشتاب تحولات مربوط به پدیده اعتیاد و قاچاق مواد مخدر، اصلاح قوانین موجود بسیار ضروری است. لازم است با هدف تامین نیازهای ستاد و رفع کاستی های ناشی از نبود سازوکارهای قانونی به ویژه در زمینه هم سویی با کنوانسیون های بین المللی، قوانین فعلی مورد بازنگری و ارزیابی قرار گیرد.

۳- راه اندازی سیستم بازرسی و ارزشیابی عملکردها و فعالیت ها

برخورداری از امکان و ضرورت ارزشیابی ، امری اجتناب ناپذیر بوده و باعث جلوگیری از ائتلاف منابع ، اقدامات موازی، افزایش رقابت سالم و کاهش فعالیت های کم ثمر و بی ثمر می گردد.

۴- ایجاد پایگاه داده ها و بانک اطلاعات جامع مواد مخدر و اعتیاد

از آنجا که بسیاری از تحلیل ها بر مبنای داده ها و اطلاعات است. بسیار لازم است اطلاعات جامعی از منابع رسمی، آشکار و پنهان در ابعاد مختلف فردی ، اجتماعی و منطقه ای در خصوص پدیده مواد مخدر ساماندهی گردد.

۵- توجه به امر آموزش

ضرورت به روز کردن اطلاعات تمامی دست اندرکاران مبارزه با مواد مخدر و تربیت کادر متخصص در تمام زمینه های امنیتی ، انتظامی ، پزشکی و اجتماعی امری لازم و اجتناب ناپذیر است. به عبارت دیگر از سطح خانواده تا ساختارهای بزرگ اجتماعی ، آموزش و آگاه سازی جزء محوری ترین فعالیت ها قرار گیرد.

۶- فعال سازی شورای هماهنگی مبارزه با مواد مخدر در استان ها

از آنجا که عدم تمرکز گرایی و ضرورت برخورد استانی با معضلات ناشی از سوء مصرف و قاچاق ضروری و لازم است ، بایستی آماده سازی سازو کارهای مقتضی برای فعال نمودن شوراهای صورت گیرد.

۷- ارتقای کمی و کیفی ساختار دستگاه های عضو ستاد (پیشگیری ، درمان و مقابله).

منابع و مأخذ

اطلاعات موجود در دبیرخانه ستاد مبارزه با مواد مخدر